

noi cu suspine negrăite» (Rom, VIII, 26), care se unește personal cu duhul nostru, pentru a arăta că noi «sîntem fii ai lui Dumnezeu» (Rom, VIII, 16) care atestă și așteaptă venirea lui Iisus Hristos, pentru că în Duhul, Biserica este Mireasa pregătită și investită în darurile Sale, inspirată și inflăcărată prin Duhul în așteptarea lui Hristos. (Apoc. XXII; 17, 20)⁹⁰. Duhul Sfînt este marele edificator al unității, care se află în credincioși ca o sevă, care-i întărește și-l unește pe toți în același trup al lui Hristos — Biserica.

*

Unitatea Bisericii, ca problemă ecleziologică actuală, preocupă din ce în ce mai mult pe creștini și teologi, indiferent de apartenența lor confesională. Dar dacă ortodocșii au fost întotdeauna în mod particular sensibili la aspectul comuniunii, al colegialității și al unității în Duhul Sfînt, în schimb catolicii și protestanții prin felul cum primesc lucrarea Duhului Sfînt în unitatea Bisericii, s-au distanțat de Hristos și deci adevăratul chip al Bisericii.

Cu toate acestea, se pare că în ultimul timp, atât catolicii cît și protestanții încearcă a ieși din așa-zisul individualism, spre a se putea împărtăși real de unitatea Bisericii în Hristos.

A trăi în adevărata unitate, înseamnă a trăi în adevărata Biserică, ori noi, ortodocșii, «constatăm cu plăcută surprindere că de cite ori schițează unii sau alții imaginea Bisericii pe care o caută, ea se apropie în principiu de aceea a ecleziologiei ortodoxe, dacă nu chiar de forma concretă în care e actualizată aceasta..., socotind-o și unii și alții ca cea mai apropiată de forma unității bisericești a creștinătății primare»⁹¹. Dacă unitatea trupului lui Hristos nu este uneori efectiv simțită în diferite părți ale lui, este pentru că aceste părți nu trăiesc deplin viața Duhului, pentru că în ele sensul Duhului a fost denaturat. De aceea ele trebuie să se întoarcă la sensul Duhului Sfînt, în măsura acestei întoarceri — la sursele biblice, la Sfinții Părinți, la vechile liturghii, adică la duhul Scripturii și al Părinților, la duhul liturghiei și deci la sensul ei comunitar, la coeziunea sa internă și la simbolismul său autentic și realist — Duhul Sfînt se ivește, luminează și unifică întregul trup al lui Hristos, întreaga creștinătate⁹². În măsura în care Biserica știe să-L facă al ei pe Duhul Sfînt, numai în această măsură ea intră cu adevărat pe drumul dragostei și al slujirii, în unitate deplină cu Hristos⁹³.

Unitatea interioară de viațuire este neapărat conjugată cu o unitate exterioară de lucrare. Cu cît unitatea e mai autentic trăită, cu atît ea devine mai lucrătoare, iar o astfel de unitate ne îngăduie să contribuim mai eficient la progresul și fericirea întregii umanități, cu care noi ne aflăm într-o solidaritate de existență și destin. A trăi integral această unitate înseamnă a căuta mereu sensul autentic al Duhului Sfînt, a trăi integral pe Duhul, a deveni mai mult «temple ale Duhului Sfînt», prin care El să radieze, revărsindu-l fără încetare pe Hristos, Calea, Adevărul și Viața noastră. Acest Duh ni-l dă Hristos într-o continuă Cincizecime a iubirii și El este Cel ce ne angrenează în unitate deplină cu Hristos și între noi, adică în unitatea Bisericii.

Doctorand DOREL POGAN

TENDINȚA VATICANULUI DUPĂ COMUNIUNEA EUHARISTICĂ CU ORTODOCȘII

Acum cîțiva ani, în vremea celei de-a treia conferințe Panortodoxe de la Rhodos (1964), Vaticanul stăruia pentru începerea unui dialog teologic cu Biserica Ortodoxă. Biserica Ortodoxă a conchis la acea conferință că nu sînt încă date condițiile pentru

90. Boris Bobrinskoy, *Le Saint-Esprit, vie de l'Eglise*, în «Contacts», 1966, nr. 55, p. 189-191; vezi și Hristu Andrusos *Simbolica*, tr. de Ț Justin Moisescu, Craiova, 1955, p. 127-128; Prof. Nicolae Chițescu, *Natura Sfîntului Har*, București, 1944, p. 42.

91. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Relațiile trinitare...*, p. 503.

92. Boris Bobrinskoy, *Le Saint-Esprit...*, p. 184-195.

93. *Ibidem*.

un dialog pe picior de egalitate, între ea și Biserica Romano-Catolică, atîta vreme cît această Biserică nu dovedește că a renunțat la prozelitism și la unitarism în dauna Bisericii Ortodoxe, adică atîta vreme cît Biserica Romano-Catolică consideră că Biserica Ortodoxă nu dispune de tot ce e necesar pentru a-și mintui ea însăși fiii ei.

Acum, Biserica Romano-Catolică, dîndu-și seama probabil că-i va fi greu să împlinească o astfel de condiție, sau gîndindu-se că într-un eventual dialog teologic ortodocșii vor stărui pentru renunțarea din partea Bisericii Romano-Catolice la primatul jurisdicțional și la infailibilitatea papală, pentru realizarea unui acord dogmatic între ele, iar această Biserică nu va putea îndeplini o astfel de cerere a ortodocșilor, Vaticanul a inventat o altă tactică: el nu mai dorește un dialog teologic cu ortodocșii, ci propune realizarea unei comuniuni euharistice și prin aceasta o comuniune în toate Tainele cu ortodocșii, cele două Biserici rămînd mai departe Biserici diferite și distincte din punct de vedere dogmatic.

Un mare demnitar catolic de la Vatican spunea unui reprezentant al Ortodoxiei: Dacă Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă sînt «Biserici surori», cum au declarat Papa Paul al VI-lea și Patriarhul Atenagora, ce mă împiedică să mă împărtășesc la sora mamei mele, rămînd totuși fiul mamei mele și nedevenind fiul soriei mamei mele?

În programul celui de-al patrulea Simpozion catolico-ortodox de la Regensburg, ce va avea loc în iulie 1972, e prevăzută tema comuniunii euharistice între cele două Biserici, pe motiv că ele sînt «diferite» dar nu «contradictorii» conform programului aceluia simpozion, prin aceasta s-ar realiza «unitatea în diversitate» între ele, adică unitatea în Taine, rămînd diversitatea în credință.

Vaticanul caută, precum se vede, să utilizeze expresiile noi: «Biserici surori», «Unitate în diversitate», într-un sens favorabil acestei noi tactici în raport cu Biserica Ortodoxă.

Strategia Vaticanului a inventat această ultimă tactică, socotind că prin ea va reuși să adormă conștiința maselor ortodoxe, făcînd-o să accepte pe nesimțite primatul papal. Ei și-au zis: Dacă vom obișnui pe ortodocși să se împărtășească cu noi, să considere că e indiferent unde te împărtășești, atunci vor spune de la o vreme: dacă Papa nu ia Tainele catolice puterea nîmțuitoare, de ce să ne mai opunem acceptării lui.

Oricum în cazul unei împărtășiri comune, nu se va mai putea face o diferență clară între ortodocși și catolici și în totul acesta indistinct, nu va mai exista o parte definită care să refuze primatul papal. Dacă vor mai exista înși singuratici și neorganizați, care îl vor refuza, uriașul aparat de propagandă și susținere a acestui primat, va reuși să-i aducă și pe aceia la tăcere.

În fața acestei tactici, mai periculoase ca toate tacticile din trecut ale catolicismului, cînd ținea să impună ortodocșilor în mod deschis primatul papal, Biserica Ortodoxă, îndeosebi ierarhii și clerul ei, trebuie să-și ascuță vigilența și să afirme continuu principiul: înții acord în credință, printr-un dialog teologic, pentru care Biserica Romano-Catolică să dea dovadă că e pregătită, renunțînd la prozelitism și apoi comuniunea în Taine. Înainte de Împărtășanie împreună, credincioșii Bisericii Ortodoxe spun: «Să ne iubim unul pe altii, ca într-un gînd să mărturisim». Nu se poate realiza unitatea în Hristos cel euharistic, în mod fizic, înainte de a se fi realizat acordul inimilor și al minților în aceeași credință în El. Nu se poate realiza unitatea dintre noi prin Euharistie, dacă ne apropiem de Hristos cu mințile divizate, gîndind între noi contradictoriu. Nu se poate mai ales realiza unitatea între noi prin Euharistie, atîta vreme cît rămîn separați în două Biserici fie ele chiar surori. Prin ce mai aparțin Bisericii mele, dacă mă împărtășesc la altă Biserică? În ce mai constă Biserica mea? Într-un simplu for doctrinar sau juridic? E o absurditate să separi Tainele de Biserică. Biserica se volatilizează în acest caz.

Din partea romano-catolică se încearcă aducerea ortodocșilor la împărtășirea comună, cu impunerea pe nesimțite a primatului papal tuturor celor ce vor accepta împărtășania comună și pe o altă cale. Pe «această altă cale» evită să se vorbească de vreo diferență de credință între cele două Biserici. Susținătorii catolici ai acestei căi zic: nu există nici o diferență de credință între ortodocși și catolici. Noi catolicii am formulat numai mai precis ceea ce cred și ortodocșii. Noi am formulat învățătura despre primatul papal, dar această învățătură o au și ortodocșii, căci și ei admit o prioritate a papei; noi am formulat învățătura despre purgatoriu, dar această învățătură o au și ortodocșii, admitînd că unele suflete pot fi ajutate să treacă după moarte de la rău la bine; noi am formulat învățătura despre imaculată concepție

a Maicii Domnului, dar această învățătură o au și ortodocșii, recunoscând că Maica Domnului este fără prihană. Deci nimic nu ne împiedică să ne împărtășim împreună. Adică ei spun ortodocșilor: primiți toate dogmele catolice (primat, purgatoriu etc.) căci în fond nu primiți ceva nou, ci le aveți și voi.

Teza nu este nouă. Au spus-o aceasta și alți teologi catolici (Jugie etc). Nouă e numai formularea mai abilă. Ei se fac însă că uită că prioritatea onorifică a papei este cu totul altceva decât primatul juridic și infailibilitatea lui; că purgatoriul, ca aparat de curățire automată a sufletelor, este cu totul altceva decât ajutorul dat unor suflete de rugăciunile Bisericii și de milostiva atotputernicie a lui Dumnezeu, că neprihănirea Maicii Domnului în sens ortodox este lipsa ei de păcate personale, prin efort voluntar, pe când imaculata concepție este situarea ei prin atotputernicia divină într-o situație de impecabilitate involuntară etc. Ortodoxia este spiritualistă, pe când catolicismul este juridic și determinist. Ortodoxia este spiritualitate integral creștină, pe când catolicismul este în mare parte organizație juridică, care strivește libertatea personală și deci spiritualitatea adevărată. Ortodoxia, singură care a rămas păstrătoare adevărului evanghelic, nu-l poate trăda și ea.

De aceea, ea continuă a susține teza: întâi acord în adevărul evanghelic, autentic creștin, apoi împărtășania comună.

Și avem bucuria că pe poziția aceasta stau toate Bisericile Ortodoxe. Chiar un reprezentant al Patriarhiei de Constantinopol, al cărui titular părea până acum că se exprimă într-un mod ambiguu, spune azi: «Biserica Ortodoxă... nu discută comunitatea între Biserici, ci comuniunea într-o singură Biserică...»

Această comuniune va veni în mod natural când, prin harul lui Dumnezeu, se va fi ajuns la un acord total, la o comuniune totală în credință, participarea la potirul comun și la singele Domnului nostru fiind semnul și încoronarea vizibilă a aceleia» (Canonistul Argim. Archondonis, în revista «Epispepsis», nr. 50 din 14 martie 1972).

Pr. Prof. D. STĂNİLOAE

BISERICA ȘI PROGRESUL

PROGRESUL STRUCTURILOR BISERICESTI; POSSIBILITATEA, EXPLICAȚIA ȘI SEMNIFICAȚIA ACESTUI PROGRES *

Viața Bisericii creștine, ca și viața societății în general, se caracterizează printr-o continuă evoluție. Ceea ce atrage atenția în mod deosebit în vremea noastră este ritmul rapid în care se dovedesc necesare și se succed măsuri de reorganizare a structurilor bisericești.

Prea Fericitul Patriarh Justinian arăta cândva că «Reprezentanții tuturor Bisericilor creștine recunosc azi, în toate ocaziile, că lumea contemporană e prinsă într-un elan de rapidă prefacere și ei se străduiesc să găsească modalitățile cele mai bune pentru încadrarea activității lor în această situație nouă»¹.

În acest cadru se poate pune întrebarea: care este înțelesul procesului de progres al structurilor bisericești?

Răspunsul va purta amprenta concepției ecleziologice de la care pornește și pe care se sprijină.

Potrivit învățăturii ortodoxe, Biserica este o instituție divino-umană. Esența ei este teandrică. Fundamentul etern al Bisericii se reflectă din Dumnezeu în natură, credinciosului, ceea ce duce și la un temel natural în constituția ei.

* Referat ținut la Conferința interteologică ce a avut loc la Institutul teologic din București, în ziua de 18 aprilie 1972.

1. Prea Fericitul Patriarh Justinian, *Apostolat social*, vol. X, București, 1971, p. 37.

În viața Bisericii putem vorbi de un aspect de *stabilitate* și de un aspect *dinamic*. Cel mai adesea, ne referim la cele două aspecte, *statornic și dinamic*, ale Sfintei Tradiții. Cuprinsul ei invariabil, ia forme adecvate de răspuns la cerințele vremii. Factorii ei dinamici (Sfântul Duh, credincioșii, școlile teologice, sinoadele) s-au manifestat și continuă să se manifeste pe de o parte afirmând Revelația dumnezeiască, iar pe de alta adaptând viața Bisericii la condițiile fiecărei epoci, așa cum ilustrează dreptul canonic.

Biserica luptătoare nu poate fi despărțită de istorie. Dimpotrivă, activitatea ei se desfășoară în această istorie și va primi amprenta factorului istoric-social, pe care-l poate influența, la rândul ei, de pe pozițiile ei. A nu ține seama de această realitate ar însemna a renunța la dialogul cu lumea. Or, întruparea Fiului lui Dumnezeu și înțreaga Sa lucrare mîntuitoare pe care a desfășurat-o în timpul petrecerii Sale pămîntestii, lucrare care continuă să se manifeste prin Biserică, vădește tocmai adaptarea la viața lumii, cu înfățișarea practică de slujire a nevoilor vitale ale credincioșilor. «Mîntuitorul pentru aceasta s-a făcut slujitorul nostru, ca să întemeieze pe pilda Sa porunca de a ne face și noi slujitori ai lui Dumnezeu și ai oamenilor»².

Biserica, străbătînd veacurile cu problemele lor și ținînd seama de acestea, se adaptează în ce privește viața ei cu timpul și locul în care trăiește, cu vremurile prin care trece, în virtutea *iconomie*i, adică a puterii de acomodare dată ei de Domnul. Aceasta este valabil și în ceea ce privește exercitarea puterii de administrare a dărilor cu care a fost înzestrată. Este o acomodare dinamică, generatoare de noi și noi forme de slujire rodnică. În aceasta, Biserica se lasă pătrunsă de lume, nu pentru a se seculariza, nu pentru a se desacraliza, nu pentru a-și pierde identitatea, ci pentru a înțelege și a putea astfel sluji mai bine lumea.

Se poate admite în acest sens nu numai posibilitatea, ci chiar necesitatea progresului structurilor bisericești, fără ca prin aceasta Biserica să-și piardă temelia și atribuțiile ei; se poate spune că Biserica rămîne aceeași prin cuprinsul adevărurilor de credință și morală, modificîndu-și numai modul de exprimare în îndeplinirea misiunii ei de-a lungul istoriei. Așa cum vorbim de «un program al dogmelor», prin care înțelegem nu o modificare a adevărurilor de credință, ci un progres al structurilor bisericești, care nu presupune o schimbare a temeliiilor de drept divin ale Bisericii, ci numai o reflectare și o dezvoltare a acestora în instrumente de lucru adecvate. Altfel spus, un cuprins neschimbat îmbracă neîncetat forme variabile. Cuprinsul sfînt, care trebuie păstrat neatins, vine de la Dumnezeu, cum ne spune Sfîntul Apostol Pavel: «Vă fac dar cunoscut, fraților, că Evanghelia cea bine vestită de mine nu este lucru omenesc; că nici n-am luat-o, nici n-am învățat-o de la oameni, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos» (Gal. I, 11—12).

Păstrarea cu sfințenie a celor primite de la Iisus Hristos prin Sfinții Săi Apostoli și succesorii acestora este lucru vrednic, iar nepăstrarea lor — nevrednicie, după cuvîntul din Epistola I către Corinteni: «Vă laud, fraților, că în toate vă aduceți aminte de mine și țineți predaniile așa cum vi le-am dat» (I Cor. XI, 2). La păzirea predaniilor este îndemnat și Timotei, prin cuvintele: «Timoteie, păzește ce ți s-a încredințat» (I Tim. VI, 20).

Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian afirma cu un prilej umănătoarele: «Constituția ierarhică a Bisericii și caracterul sinodal al conducerii ei sînt însușirile ei originare, păstrate cu sfințenie în structura, în credința și în viața Bisericii Ortodoxe

2. *Ibidem*, p. 37.